

Rad primljen: 15.12.2010.
UDK: 343.211.3-057.36; 343.988-057.36

KAZNENO-PРАВNA ЗАШТИТА ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА У КОМПАРАТИВНОМ ПРАВУ

CRIMINAL-LEGAL PROTECTION OF POLICE OFFICERS IN COMPARATIVE LAW

Mr Boban Simić
Kriminalističko-policijska akademija,
Zemun

Prof. dr Željko Nikač
Kriminalističko-policijska akademija,
Zemun

Rezime: Sva društva su se vremenom, na različite načine, različitim sredstvima i mehanizmima (kroz običajno i pisano pravo), pokušavala suprotstaviti prisutnim oblicima povređivanja i ugrožavanja lica, koja su se izborom ispred društva, iskristalisala kao nosioci funkcije reda i mira i zaštite bezbednosti u društvu i državi. Kao deo pravne-legislativne zaštite, kazneno-pravna zaštita policijskih službenika ima esencijalan značaj. Zbog toga postoje neke slične forme kazneno-pravne zaštite policijskih službenika u pojedinim zemljama, ali kao rezultat konkretnog društvenog i pravnog sistema i tradicije, postoje i neke razlike među njima. Polazeći od tih teza, autor analizira oblike kazneno-pravne i krivično-pravne zaštite policijskih službenika u zakonodavstvu Republike Srbije i zakonodavstvima nekih stranih zemalja.

Ključne reči: policijski službenici, krivično pravo, ometanje, napad

Abstract: All societies have over time, in different ways, by various means and mechanisms (through the customary and written law) tried to oppose the present forms of harm and threat to persons who are the bearers of law and order, and the security of the society. As a part of the legal-legislative protection, the criminal-legal protection of police officers has essential significance. That is why there are some similar forms of criminal-legal protection of police officers in certain countries. Nevertheless, as a result of concrete social and legal systems and traditions, there are some differences between them. Based on this, the authors analyze the forms of criminal law and criminal-legal protection of police officers in the Republic of Serbia and the legislation of some foreign countries.

Key words: police officers, criminal law, disruption, attack

1. UVOD

U svim savremenim zemljama, kazno-pravna zaštita policijskih službenika ostvaruje se propisivanjem, izricanjem i izvršenjem krivičnih i prekršajnih sankcija fizičkim licima koja na različite načine ugrožavaju život, telesni i moralni integritet policijskih službenika ili im se suprotstavljaju u vršenju poslova bezbednosti, kao i u slučajevima drugih krivičnih dela ili prekršaja protiv policijskih službenika.

Karakter, priroda i težina tih mera prema narušiocima reda i bezbednosti, nisu uvek imale karakteristike današnjeg humanog sveta, ali su u svakom slučaju predstavljale odlučan odgovor društva, koji je jasno i snažno uticao na formiranje svesti o dobru i lošem u društvenoj zajednici, pogotovo o odnosu prema strukturama čije je povređivanje predstavljalo udar na celokupno društvo i njene isturene predstavnike.

Po svom značaju, prirodi, karakteristikama i sadržini, u savremenim zakonodavstvima, izdvaja se sistem odgovornosti i kažnjivosti za krivična dela¹, odnosno propisivanja, izricanja i izvršenja različitih vrsta krivičnih sankcija prema učiniocima krivičnih dela, kojima se povređuje ili ugrožava bezbednost policijskih službenika, shodno odgovarajućim zakonskim propisima.

Praktično gledano, krivična dela koja za objekt zaštite imaju upravo *policijske službenike i službenu dužnost koju oni obavljaju* i danas su sastavni deo svih savremenih krivično-pravnih sistema, na

šta ukazuje činjenica, da države brojnim inkriminacijama iz ove oblasti pokušavaju da zaštite ove specifične društvene vrednosti i dobra. Pregled inkriminacija *krivičnih dela protiv policijskih službenika*², u zemljama u okruženju i šire, pokazuje da krivična dela kojima se štiti bezbednost policijskih službenika u stranim krivičnim zakonima možemo posmatrati u dva vida, i to:

- ♦ *kroz krivična dela kojima se štiti život policijskih službenika u obavljanju službene dužnosti* (*krivično delo ubistva koje je predviđeno kao obično ili teško ubistvo zavisno od svojstva pasivnog subjekta i drugih obeležja dela, za koje je propisana po pravilu najteža vrsta i mera kazne koja je predviđena određenim zakonom*),
- ♦ *kroz krivična dela kojima se štiti telesni integritet, čast, ugled i dostojanstvo ličnosti policijskog službenika u obavljanju službene dužnosti* (*čine ih sva ostala krivična dela kojima se na različite načine, različitim delatnostima i upotrebljenim sredstvima i načinima ugrožava ili povređuje telesni integritet, čast, ugled, dostojanstvo ličnosti policijskog službenika kao i sama službena dužnost koju obavljaju*).

U cilju potpunijeg i svestranijeg sagledavanja pojma, značaja, sadržine i obima *krivičnih dela upravljenih protiv bez-*

1 Ako se krivično delo shvati kao „društveno opasno, protivpravno, u krivičnom zakonu predviđeno, vino prouzrokovanje posledice ljudskom radnjom“.

2 Reč je o krivičnim delima koja za objekt zaštite imaju, prvo, policijske službenike u vršenju službene dužnosti pa i, drugo, zakonito, efikasno, celishodno, efikasno i blagovremeno obavljanje poslova i zadataka iz okvira službene dužnosti ovih lica.

bednosti policijskih službenika, shodno odredbama našeg pozitivnog zakonodavstva, daćemo prikaz nekoliko nama dostupnih zakonodavnih rešenja inkriminacija ovih krivičnih dela. Ono što moramo uzeti u obzir jeste činjenica da se ova krivična dela javljaju pod različitim nazivima i sa različitom sadržinom u zavisnosti od posmatrane države. U tom smislu ćemo razmotriti rešenja u zakoni- ma sledećih država :

- ◆ Austrije,
- ◆ Bugarske
- ◆ Francuske,
- ◆ Hrvatske,
- ◆ Nemačke,
- ◆ Slovenije.

Krivična dela upravljena protiv bezbednosti policijskih službenika u ovim zakonima posmatraćemo putem sledećih pokazatelja: 1) *sistematika ovih krivičnih dela*, 2) *osnovni i teži oblici dela*, 3) *oblici radnje izvršenja*, 4) *vrsta posledice*, 5) *način preduzimanja radnje izvršenja*, 6) *ostala obeležja krivičnog dela*, 7) *svojstvo pasivnog subjekta* 8) *vrsta i mera propisane krivične sankcije*.

2. AUSTRIJA

Austrijski krivični zakonik³ u glavi XIX, u grupi krivičnih dela protiv državnih organa predviđa dva krivična dela koja za objekt napada imaju policijske službenike.

U članu 269. istog zakonika predviđeno je krivično delo pod nazivom: „**sprečavanje službenog lica u vršenju**

3 Vidi: Foregger.E., (1989), Eugen Serini, Strafgesetzbuch StGB.9. Durchgesehene Auflage, Wien.

službene radnje“, a čini ga lice koje silom, ozbiljnom pretnjom da će upotrebiti silu ili drugom ozbiljnom pretnjom spreći državni organ ili službeno lice u vršenju službene radnje. Pored toga, ovo delo čini lice koje na isti način prinudi službeno lice ili državni organ na vršenje službene radnje. Ovde je reč o suprotstavljanju ili prinuđavanju na službenu radnju. Bitno je da je ova radnja izvršena preduzeta na **zakonom određeni način** (primenom fizičke, mehaničke snage u cilju slamanja otpora pasivnog subjekta), da postoji ozbiljna pretnja da će se sila upotrebiti ili ozbiljna pretnja kojom se pasivnom subjektu stavlja u izgled nanošenje nekog drugog zla. Za postojanje dela potrebno je da je ova radnja preduzeta prema određenom pasivnom subjektu, a to je *službeno lice* ili *državni organ*. Za ovo krivično delo propisana je kazna zatvora do tri godine. *Teži oblik* postoji ako je usled preduzete radnje izvršenja došlo do *teškog oblika prinude* pasivnog subjekta. Za teže delo propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina. *Teže, kvalifikovano delo*, za koje zakon propisuje teže kažnjavanje, postoji kada je usled preduzete radnje sprečavanja došlo do prouzrokovanja *teške posledice*. Kada postoji teški oblik prinude, predstavlja faktičko pitanje koje u svakom konkretnom slučaju mora da razreši sudsko veće uzimajući u obzir sve objektivne i subjektivne okolnosti učinjenog dela i ličnosti učinioaca. Bitno je pri tome da ta teža posledica bude u *uzročno-posledičnoj* vezi sa preduzetom radnjom izvršenja. U odnosu na nju dovoljno je da učinilac dela postupa sa nehatom. *Privilegovani oblik* ovog dela predviđen u stavu 4. ovog člana postoji u slučaju kada je učinilac dela bio izazvan nezakonitom ili neovlašćeno

preduzetom radnjom službenog lica ili državnog organa, i u tom slučaju učinilac dela se neće kazniti.

Drugo krivično delo upravljeno protiv policijskih službenika predviđeno je u odredbi člana 270. To delo se naziva: „**napad na službeno lice**“. Pod **napadom na službeno lice** podrazumeva se preduzimanje aktivne radnje ugrožavanja života, telesnog integriteta ili zdravlja službenog lica. Delo čini lice koje napadne službeno lice za vreme vršenja službe. Bitno je da *radnja napada* bude preduzeta u vreme i u vezi sa službenom radnjom koju ovo lice preduzima u vršenju službene dužnosti. Učinilac ovog dela se može kazniti zatvorom do šest meseci ili novčanom kaznom. Bitno je da usled ovako preduzete radnje napada nije došlo do prouzrokovanja telesne povrede ili narušavanja zdravlja pasivnog subjekta. I učinilac ovog krivičnog dela neće se kazniti prema izričitoj zakonskoj odredbi ako je na preduzimanje radnje bio izazvan neovlašćeno ili nezakonito preduzetom radnjom službenog lica.

3. BUGARSKA

Krivični zakonik Bugarske⁴ u glavi VIII, u grupi krivičnih dela protiv delatnosti državnih organa i društvenih organizacija predviđa više krivičnih dela koja za objekt zaštite imaju policijske službenike.

Tako je u članu 269. istog zakonika predviđeno neimenovano krivično delo koje ima dva oblika – *osnovni* i *teži oblik*. *Osnovno delo* ima dva vida ispoljavanja

4 Vidi šire: Paralaks.N., (1998), Nakazatelen kodeks s posočeni stari tekstove na izmenenite členove, Sofija; Nenov.I.,(1992), Nakazateljno pravo na Republika Bulgarija, Sofija.

zavisno od svojstva pasivnog subjekta. Delo čini lice koje upotrebi silu ili pretnju u cilju da prinudi organ vlasti ili predstavnika države da izvrši ili propusti nešto u službi. Ono što je bitno jeste da se radnja izvršenja sastoji u *upotrebi sile* ili *pretnje*. Radnja prinuđivanja treba da je upravljena na organ vlasti ili prema predstavniku države. Cilj preduzimanja ove radnje jeste da službeno lice izvrši ili ne izvrši neku službenu radnju u okviru službene dužnosti koju vrši. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do tri godine ili popravni rad. Teže kažnjavanje predviđeno u stavu 3. ove zakonske odredbe primeniće se u slučaju ako je radnja prinuđivanja organa vlasti ili predstavnika države učinjena u grupi. U tom slučaju se podstrekač ili kolovođa grupe mogu kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

U članu 270. Krivičnog zakonika Bugarske predviđeno je krivično delo za koje je propisana kazna zatvora od tri meseca ili novčana kazna do 3.000 leva. Ovo delo postoji u slučaju protivzakonitog sprečavanja organa vlasti da izvrši svoju službenu dužnost. Radnja izvršenja se sastoji u sprečavanju, odnosno u suprotstavljanju. Za postojanje dela potrebno je da je usled preduzete radnje službeno lice organa vlasti zaista i sprečeno u vršenju službene radnje.

4. FRANUSKA

Francuski krivični zakonik⁵ sadrži više krivičnih dela od značaja za posmatranu temu krivično pravne zaštite policijskih službenika. Ta krivična dela su predviđena u glavi III, odeljak četiri, u grupi kri-

5 Vidi: Noveu Code penal du Juillet, (1992), Dalloz, Paris.

vičnih dela protiv javne uprave učinjena od pojedinaca.

U članu 433-6 predviđeno je krivično delo koje se zove: „**suprotstavljanje ovlašćenom licu**“. Delo se sastoji u pružanju otpora licu koje ima ovlašćenje javne vlasti ili je nadležno za vršenje javne službe radi izvršenja zakona, naredaba javne vlasti ili odluka i ovlašćenja suda. To sprečavanje službenog lica u izvršavanju zakona ili drugih akata javne ili državne vlasti se može učiniti silom. Za ovo krivično delo propisana je kazna zatvora do šest meseci i novčana kazna do 50.000 francuskih franaka. (Bernardini & Editeaur, 2000).

U odredbi člana 433-7 predviđeno je krivično delo za koje je propisana kazna zatvora do jedne godine i novčana kazna do 100.000 francuskih franaka. Ovo delo postoji u slučaju pružanja otpora službenom licu u vršenju službene radnje, u izvršavanju zakona ili drugih akata vlasti koje je učinjeno u grupi. Ako se prilikom pružanja otpora prema službenom licu koristi oružje tada postoji krivično delo predviđeno u odredbi člana 433-8 Francuskog krivičnog zakonika. U obzir dolaze sve vrste oružja (*vatreno, gasno, hladno, i slično*). Za ovo delo je propisana kazna zatvora do tri godine i novčana kazna do 300.000 francuskih franaka. Teži oblik ovog dela predviđen u stavu 2 člana 433-8, za koji je propisana kazna zatvora do sedam godina i novčana kazna do 700.000 francuskih franaka, postoji ako je delo izvršeno u grupi uz upotrebu oružja.

Član 433-10 predviđa direktno pozivanje ili podsticanje uzvikom, javnim pozivom ili pismenim putem. Ovde je praktično radnja podstrekivanja, uticanja na volju drugih (*propaganda*), predviđena kao radnja izvršenja krivičnog dela. Bit-

no je da je pozivanje upućeno neodređenom broju lica. Ono može biti učinjeno neposredno ili posredno (*usmeno, pismeno ili na drugi način*). Pozivanje mora da se odnosi na suprotstavljanje određenom službenom licu u vršenju službene radnje. Za ovo delo je propisana kazna zatvora do jedne godine i novčana kazna do 100.000 francuskih franaka.

5. HRVATSKA

Kazneni zakon Republike Hrvatske ⁶ u glavi XXIV, u grupi krivičnih dela protiv javnog reda predviđa više krivičnih dela upravljenih protiv policijskih službenika u vršenju službene dužnosti (Bačić, 1998).

Prvo krivično delo ove vrste predviđeno je u odredbi člana 317. kaznenog zakona Republike Hrvatske. Ovo delo nosi naziv: „**sprečavanje službenog lica u obavljanju službene dužnosti**“, a čini ga lice koje silom ili pretnjom da će neposredno upotrebiti silu spreči službeno lice u obavljanju službene dužnosti koju je preduzelo u okviru svog službenog ovlašćenja, ili ga na isti način prisili na obavljanje službene radnje. Ovo je klasično delo sprečavanja ili prinuđivanja službenog lica na vršenje službene radnje u okviru svog službenog ovlašćenja. Bitno je da se radnja izvršenja preduzima uz upotrebu sile ili pretnje neposrednom upotrebom sile. Za ovo delo propisana je kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Ako je prilikom preduzimanja radnje izvršenja osnovnog dela službeno lice zlostavljeno ili mu je naneta laka telesna povreda ili mu je praćeno upotrebom bilo koje vrste oružja radi se o *težem, kvalifikovanom obliku* dela za koje

⁶ Vidi šire: Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, broj 110/1997.

je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina. Sa službenim licem u vršenju službene radnje kao pasivnim subjektom kod ovog krivičnog dela izjednačeno je i lice koje je pozvano na osnovu zakonskog ovlašćenja da pomogne službenom licu u obavljanju službene radnje. *Lakši, privilegovani oblik* ovog dela za koje zakon predviđa mogućnost oslobođenja od kazne postoji u slučaju kada je učinilac dela bio izazvan nezakonitim, bezobzirnim ili grubim postupanjem službenog lica ili drugog lica koje mu je pomagalo u obavljanju službene radnje.

U odredbi člana 318. predviđeno je krivično delo pod nazivom: „**napad na službeno lice**“. Delo čini lice koje napadne ili ozbiljno preti neposrednim napadom na službeno lice ili drugo lice koje je ovlašćeno da mu pomaže u vršenju službene radnje iz nadležnosti organa unutrašnjih poslova, a koje se odnosi na sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela, na hvatanje učinioca krivičnog dela ili čuvanje javnog reda i mira. Predmet zaštite su policijski službenici koji obavljaju određenu vrstu službenih radnji, a to su one radnje koje se odnose na sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela i hvatanja njihovih učinilaca, odnosno, na čuvanje javnog reda i mira. Za ovo delo je propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Istom kaznom će se kazniti i lice koje na isti način napadne i službeno lice kome je povereno čuvanje lica koja su na osnovu zakona odlukom nadležnog organa lišena slobode. *Teže delo* za koje je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina postoji u slučaju ako je prilikom preduzimanja radnje izvršenja osnovnog dela *pasivni subjekt* lako telesno povređen ili mu se pretnja upućuje uz pri-

menu oružja. Učinilac ovog dela se prema izričitom slovu zakona može osloboditi od kazne ako je svoju radnju izvršenja preduzeo, ali je bio izazvan nezakonitim, bezobzirnim ili grubim postupanjem službenog lica ili lica koje je ovlašćeno da mu pomaže u preduzimanju službene radnje.

U članu 319. predviđeno je krivično delo pod nazivom: „**sudelovanje u grupi koja sprečava ili napada službeno lice**“ za koje je propisana novčana ili kazna zatvora do jedne godine. Delo se sastoji u samom učestvovanju u grupi koja zajedničkim delovanjem spreči ili prinudi *službeno lice* u vršenju službene radnje. Teže kažnjavanje zatvorom od jedne do pet godina predviđeno je za organizatora ili vođu grupe.

Članom 321. predviđeno je krivično delo pod nazivom: „**pozivanje na otpor**“. Delo čini lice koje drugoga poziva na otpor prema zakonitim odlukama ili merama državnih tela ili prema službenom licu u obavljanju zakonito preduzete službene radnje. Za ovo delo je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina postoji u slučaju znatnog otežavanja ili onemogućavanja sprovođenja zakonite odluke ili mere državnog organa ili službene radnje službenog lica do koga je došlo usled preduzete radnje pozivanja iz osnovnog oblika ovog dela.

6. NEMAČKA

Nemački krivični zakonik⁷ u šestom poglavlju pod nazivom: „**suprotstavljanje**“

7 Vidi šire: Schonke.S.,(1988)., Schroder, Strafgesetzbuch, Kommentar,23.Auflage, C. H. Beck, Munchen.

državnoj vlasti“ poznaje više krivičnih dela koja su upravljena prema službenim licima u organima unutrašnjih poslova.

Prvo delo ove vrste je predviđeno u članu 113. pod nazivom: „**protivljene službenom licu u izvršavanju zakona i sudskih odluka**“. Delo čini lice koje silom ili pretnjom da će upotrebiti silu pruža otpor službenom ili vojnom licu u vršenju službene radnje ili u vršenju ovlašćenja u izvršavanju zakona, pravnih naredbi, presuda i sudskih zaključaka, kao i lice koje napadne službeno ili vojno lice pri vršenju ovih radnji. Delo ima dva oblika ispoljavanja. Prvi je suprotstavljanje vojnom ili službenom licu (silom ili ozbiljnom pretnjom). Drugi oblik ovog dela ispoljava se u fizičkom napadu na ovo lice. Bitno je da se ove radnje izvršenja preduzimaju u vezi sa vršenjem službene radnje od strane službenog ili vojnog lica i to upravo u cilju njenog sprečavanja, onemogućavanja ili ometanja. Za ovo delo propisana je kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna (Ebert & Verlag, 1993). Posebno težak oblik ovog krivičnog dela postoji : a) *ako je delo izvršeno upotrebom oružja*, i b) *kada je za službeno lice nastupila neposredna opasnost od smrti ili teške telesne povrede*. Propisana kazna za ovaj oblik krivičnog dela je od šest meseci do pet godina zatvora. Ovo krivično delo ne postoji ako radnja koju je službeno ili vojno lice preduzimalo u vreme izvršenja ovog krivičnog dela nije bila zakonita.

U članu 114. Nemačkim krivičnim zakonikom propisao je da će se kao sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje smatrati i preduzimanje neke od ovih radnji koje su upravljene prema licu koje ima pravo i dužnost policijskog služ-

benika ili pomoćnika državnog tužioca kao i protiv lica koja su pozvana da ovim licima pruže pomoć prilikom preduzimanja službenih radnji.

7. SLOVENIJA

Kazenski zakonik Republike Slovenije⁸ u glavi XXIX, u grupi krivičnih dela protiv javnog reda predviđa više krivičnih dela koja za objekt zaštite imaju policijske službenike i uredno, zakonito, efikasno i blagovremeno obavljanje službene dužnosti.

Prvo delo ove vrste je predviđeno u članu 302. pod nazivom: „**sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti**“. Prema zakonskom opisu ovo delo čini lice koje silom ili pretnjom da će neposredno upotrebiti silu spreči službeno lice u vršenju službene dužnosti u okviru njegovih službenih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene dužnosti. Za ovo delo propisana je kazna zatvora do dve godine. Ovo je klasično delo suprotstavljanja ili prinuđivanja službenog lica u vršenju službene radnje. Pokušaj krivičnog dela je prema izričitom slovu zakona kažnjiv. To znači da samo započinjanje radnje sprečavanja ili prinuđivanja prema službenom licu u službenoj dužnosti, bez obzira da li je ono ometeno u vršenju službene radnje, predstavlja kažnjivo ponašanje. Ako je prilikom preduzimanja radnje izvršenja osnovnog dela službeno lice zlostavljeno, uvređeno, ukoliko mu je naneta laka telesna povreda ili mu je prećeno upotrebom oružja, tada postoji teže delo za koje je propisana ka-

8 Vidi šire: Kazenski zakonik Republike Slovenije z uvodnimi pojasnili Boštjana Penka in Klaudija Stroliga, Ljubljana, 1999.godine

zna zatvora do tri godine. *Teže delo* za koje je propisana kazna zatvora do pet godina postoji ako je delo sprečavanja ili prinuđivanja preduzeto prema službenom licu koje obavlja dužnost javne ili državne bezbednosti, hvatanja učinioca krivičnog dela ili čuvanja lica lišenog slobode prilikom obavljanja radnji krivičnog progona. Mogućnost blažeg kažnjavanja ili oslobođenja od kazne u potpunosti postoji u slučaju ako je učinilac nekog od oblika ovog krivičnog dela bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica.

„**Napad na službeno lice u vršenju poslova bezbednosti**“ predstavlja krivično delo predviđeno u članu 303. Kazenskog zakonika Republike Slovenije. Delo čini lice koje napadne ili telesno ugrozi službeno lice ili drugo lice koje mu pomaže u obavljanju poslova javne ili državne bezbednosti ili čuvanja javnog reda. Za ovo delo propisana je kazna zatvora do dve godine. *Teže delo* postoji ako je usled preduzete radnje osnovnog dela službenom ili drugom licu koje mu pomaže prećeno upotrebom oružja ili je uvređeno ili mu je naneta laka telesna povreda. Za ovo delo je propisana kazna zatvora do tri godine. Istom kaznom će se kazniti i učinilac ovog dela ako je radnja izvršenja preduzeta u odnosu na dva ili više lica.

Član 304. predviđa krivično delo pod nazivom „**učestvovanje u skupini koja spreči službeno lice u vršenju službene dužnosti**“. Ovo delo postoji u slučaju učestvovanja u skupini gde se zajedničkim delovanjem spreči službeno lice u vršenju službene dužnosti ili se ono pak prinudi na isti način na vršenje službene dužnosti. Za ovo delo je propisana kazna zatvora do jedne godine. Kolovođa skupine se može za isto delo kazniti zatvorom do tri godine.

„**Pozivanje na otpor**“ je krivično delo predviđeno u odredbi člana 305. istog zakonika. Ovo delo čini lice koje druge poziva na nasilno pružanje otpora zakonitim merama ili odlukama nadležnih organa, ili protiv službenog lica u urednom vršenju službene dužnosti. Za osnovno delo je propisana kazna zatvora do jedne godine. Ako usled preduzete radnje izvršenja osnovnog dela odluka nadležnog organa ne bude izvršena ili njeno izvršenje bude znatno otežano, tada se vođa skupine može kazniti zatvorom do tri godine.

8. SRBIJA

Zakondavstvo Republike Srbije, kroz svoje zakonodavne propise, *Zakon o javnom redu i miru i Krivični zakonik* koji su apsolutno u duhu aspiracija, da se kroz tranzicione procese i demokratizaciju društva stvore uslovi za ulazak u Evropsku uniju, jasno ističe zakonsku zaštitu, kroz inkriminaciju više krivičnih dela, koja za objekat zaštite imaju službena lica u obavljanju poslova i zadataka u okviru svoje službene dužnosti.

Tako je u *Zakonu o javnom redu i miru Republike Srbije*⁹ odeljak IV član 23. predviđeno krivično delo „**ometanje ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanju javnog reda i mira**“. U radnju izvršenja ovog krivičnog dela spadaju: *uvreda, zlostava, pretnja da će se napasti, pokušaj napada ili napad, ili na drugi način ometanje ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova*

9 Vidi šire: *Zakon o javnom redu i miru, Službeni glasnik Republike Srbije broj : br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr.zakon i 85/2005 - dr. zakon*).

bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira. Za izvršioca ovog krivičnog dela predviđena je kazna zatvora od 6 meseci do 3 godine. Ako prilikom izvršenja dela, učinilac ovlašćenom službenom licu preti upotrebom oružja ili se maši za oružje ili mu nanese laku telesnu povredu, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina. Ako učinilac iz ovog dela na ovlašćeno lice potegne oružje ili ga upotrebi, ili mu nanese tešku telesnu povredu kazniće se zatvorom najmanje tri godine.

*Krivični zakonik Republike Srbije*¹⁰ još eksplicitnije u posebnom delu glave XIII (*krivična dela protiv života i tela*) u članu 114. kroz krivično delo „*teško ubistvo*“, kao teži oblik krivičnog dela ubistva, u stavu 6 navodi „*ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju službene dužnosti*“, za izvršioca predviđa kaznu zatvora najmanje 10 godina ili od 30 do 40 godina.

U glavi XXIX (*krivična dela protiv državnih organa*) istog zakonika, predviđena su tri krivična dela, i to:

„*Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje*“ – Ko silom ili pretnjom da će neposredno upotrebiti silu spreči službeno lice u vršenju službene radnje koju preduzima u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kazniće se zatvorom do 3 godine. Ako prilikom izvršenja dela iz stava 1 ovog člana uvredi ili zlostavi službeno lice ili mu nanese laku telesnu povredu ili preti upotrebom oružja, kazniće se zatvorom od 3 meseca do 3 godine. Ko delo iz stava 1 i 2 ovog člana učini prema sudiji ili javnom tužiocu pri vršenju

njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbednosti, ili dužnosti čuvanja javnog reda i mira, sprečavanja ili otkrivanja krivičnog dela, hvatanja učinilaca krivičnog dela ili čuvanja lica lišenog slobode, kazniće se zatvorom od 6 meseci do 5 godina. Ako je učinilac dela iz stava 1 do 3 ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica, može se osloboditi od kazne.

„*Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti*“ – Ko napadne ili preti da će napasti službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine. Ako je pri izvršenju dela iz stava 1 ovog člana službenom licu nanescena laka telesna povreda ili prećeno upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od 3 meseca do 3 godine. Ako je delo iz stava 1 i 2 ovog člana učinjeno prema sudiji ili javnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od 6 meseci do pet godina. Učinilac dela iz stava 1 do 3 ovog člana koji je bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica može se osloboditi od kazne.

„*Učestvovanje u grupi koja spreči službeno lice u vršenju službene radnje*“ – Ko učestvuje u grupi koja zajedničkim delovanjem spreči službeno lice u vršenju službene radnje ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kazniće se za samo učestvovanje zatvorom do 2 godine. Kolovođa grupe koja izvrši delo iz stava 1 ovog člana kazniće se zatvorom od 6 meseci do 5 godina.

¹⁰ Vidi šire: Krivični zakonik RS, Službeni glasnik Republike Srbije broj : 85/2005, 88/2005-ispr., 107/2005-ispr., 72/2009 i 111/2009)

9. ZAKLJUČAK

U poređnopravnom analizom navedenih stranih krivičnih zakona ili zakonika i zakonskih propisa Republike Srbije u kojima su izložena pozitivnopravna rešenja krivičnopravne zaštite policijskih službenika, proizlazi da se i kod nas i u drugim zemljama, zaštititi bezbednosti policijskih službenika posvećuje posebna pažnja i to u dva pravca:

- ♦ **Prvo**, štite se službena lica uopšte u obavljanju službene dužnosti ili službenih ovlašćenja.
- ♦ **Drugo**, policijskim službenicima, odnosno ovlašćenim službenim licima ili drugim licima koji obavljaju poslove bezbednosti pruža se pooštrena zaštita kroz propisivanje strožijih kazni nego što je slučaj sa krivičnim delima upravljanim prema ostalim službenim licima.

Zaštita policijskih službenika se ostvaruje na dva načina. U pojedinim zakonima inkriminisana su krivična dela upravljena protiv bilo kog službenog lica u obavljanju službene dužnosti. To je slučaj sa najvećim brojem inostranih zakona i kod nas. I tada se kao posebni teži, kvalifikovani oblik, predviđaju ona dela koja su upravljena prema posebnom pasivnom subjektu – **policijskom službeniku**. Druga grupa zakona jesu oni koji pored krivičnih dela upravljanih protiv službenih lica u službenoj dužnosti poznaju i posebna krivična dela koja su upravljena isključivo protiv policijskih službenika u obavljanju poslova bezbednosti.

Inače sva inostrana krivična zakonodavstva poznaju ubistvo **policijskog služ-**

benika kao poseban oblik teškog ubistva zaprećen najtežom vrstom i merom kazne koju ta zemlja poznaje. Pored navedenog dela ova zakonodavstva poznaju i više krivičnih dela upravljanih protiv policijskih službenika u obavljanju službene dužnosti. Broj tih krivičnih dela je različit i kreće se od dva (Austrija, Francuska, Nemačka) do četiri krivična dela ove vrste (Hrvatska, Slovenija, i Srbija).

U pogledu radnji izvršenja najveći broj ovih dela se vrši delatnostima sprečavanja ili pak prinuđavanja službenog lica. Te radnje izvršenja se mogu preduzetii upotrebom sile ili ozbiljnom pretnjom. Neki zakoni traže da se radi o protivzakonitom preduzimanju radnje izvršenja dok drugi zakoni traže da se ova radnja može preduzeti u odnosu na svako službeno lice u obavljanju bilo koje službene dužnosti (Austrija, Hrvatska). Na drugoj strani postoje zakoni koji preciziraju da se ove delatnosti preduzimaju u odnosu na službenu radnju službenog lica u izvršavanju zakona i drugih akata javne vlasti ili sudske odluke (Francuska, Nemačka). Neki inostrani zakoni kao radnju izvršenja inkriminišu i delatnosti kao što su : *pozivanje na prinuđivanje službenog lica* (Francuska) ili pak *učestvovanje u skupini, gomili ili grupi koja sprečava službeno lice u vršenju službene dužnosti* (Slovenija, Hrvatska).

Najveći broj inostranih krivičnih zakonodavstava poznaju dva ili više kvalifikovanih krivičnih dela za koje su zaprećene kazne zatvora sa posebnim maksimumom od 5 godina (Austrija, Hrvatska, Nemačka). Pri tome su prisutna oba kvalifikovana krivična dela : *delo sa težom posledicom* ili *delo sa naročitom okolnošću*. Kao teža posledica u smislu

kvalifikatorne okolnosti javlja se : *teško prinuđivanje pasivnog subjekta* (Austrija), *naneta laka telesna povreda ili zlostavljanje* (Hrvatska, Slovenija), *teška telesna povreda* (Hrvatska, Nemačka). Druga kvalifikatorna okolnost za čije postojanje zakon predviđa strožije kažnjavanje javlja se u slučaju *pretnje upotrebom oružja* (Hrvatska, Nemačka, Slovenija).

LITERATURA

- [1] Bačić F.,(1998) Kazneno pravo Informatör, Zagreb.
- [2] Bernardini R.,(2000) Droit penal special, Giuliano Ediateaur,Paris.
- [3] Codice penale, note richiami e indisi a curadi Sofo Borghase (1952), Giudici del tribunale di Milano, Milano.
- [4] Ebert U., Strafrecht M., Verlag H.,Foregger E.,Serini E.,(1989) Strafgesetzbuch, StGB, 9.Auflage,Wien.
- [5] Gropp W., (1998)Strafrecht, Springer Verlag, Berlin-Heidelberg-New York.
- [6] Horvatić Ž.,(1997) Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator,Zagreb.
- [7] Horvatić Ž.,Šeparović Z.,(1999), Kazneno pravo, Masmedia, Zagreb.
- [8] Jovašević D. (1999) Krivično delo ometanja ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti – teorijski i praktični aspekt. *Bezbednost*, br. 1, str. 42-55.
- [9] Kazenski zakonik Republike Slovenije z uvodnimi pojasnili B. Penka in K. Stroliga,(1999), Uradni list, Ljubljana.
- [10] Kienapfel D., (1994) Strafrecht, 5. Auflage, Wien.
- [11] Lazarević L., (1994) Raskršća jugoslovenskog krivičnog zakonodavstva. u: Krivično zakonodavstvo i pravna država; savetovanje, Beograd,

Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, str. 25-41

- [12] McCarthy J., (2006), „Expanding private military sector faces structural change and scrutiny“, Jane’s Intelligence Review vol. 1- 8(02).
- [13] Pavišić B.,(2001), Komentar zakona o kaznenom postupku, drugo izdanje, knjiga I, Pravni fakultet, Rijeka.
- [14] Simonović A., Krsić M., (1968) Pravna zaštita i sigurnost pripadnika milicije u vršenju službe. *Bezbednost*, br. 3, str. 203-216
- [15] Krivični zakonik RS, Službeni glasnik Republike Srbije broj: 85/2005, 88/2005-ispr., 107/2005-ispr.,72/2009 i 111/2009)
- [16] Zakon o javnom redu i miru, Službeni glasnik Republike Srbije broj: br. 51/92, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr.zakon i 85/2005 - dr. zakon)

AUTORI

Mr Boban Simić
Kriminalističko-policijska akademija,
Cara Dušana 196, Zemun

e-mail:
boban.simic@kpa.edu.rs

Oblasti istraživanja:
krivično pravo, organizacija i poslovi policije,
policija u zajednici

Prof. dr željko Nikač
Kriminalističko-policijska akademija,
Cara Dušana 196, Zemun

e-mail:
zeljko.nikac@kpa.edu.rs

Oblasti istraživanja:
krivično pravo, organizacija i poslovi policije,
policija u zajednici

TO WHAT EXTENT IS YOUNG MACEDONIAN DEMOCRACY READY FOR OPEN CANDIDATE LISTS AND THEIR EFFECT ON GENDER AND MINORITY REPRESENTATION IN THE ASSEMBLY AND LOCAL COUNCILS?

KOLIKO JE MLADA MAKEDONSKA DEMOKRATIJA SAZRELA ZA OTVORENE KANDIDATSKЕ LISTE I KAKO SE TO MOŽE ODRAZITI NA POLNU I MANJINSKU ZASTUPLJENOST U SABRANJU I LOKALNIM OPŠTINSKIM SAVETIMA?

Svetlana Veljanovska, MSc
 Faculty of law - Kichevo

Saša Dukoski, Ph.D
 Faculty of law - Kichevo

Abstract: Ever since becoming independent, the Republic of Macedonia has gone through a number of electoral cycles, both on local and national levels. Initially, the election of representatives was implemented using one electoral district, and then that one electoral district was divided according to the Electoral Code, into six electoral districts of the Republic of Macedonia. The amendments made by replacing the majority system with a proportional system enabled equal representation of the representatives from all over the country in the Assembly, and to a certain degree the same applies to the local Councils where there will be representatives from the whole municipality.

Although some European countries (Denmark, Bosnia and Herzegovina) have already established open lists, our experience shows that it will be very difficult to satisfy the demands the list contains, but also the needs of society. The fact that there is still a need for women's and ethnic community quotas does not comply with the notion of easy adjustment to open lists. The closed list is still the most democratic solution which offers the opportunity for this category of citizens to be represented in the Assembly, on the Local Councils, as well as in the other institutional bodies subject to election or influenced by the parties.

Key words: electoral cycle, open lists, representation, quotas.

Rezime: Od perioda osamostaljenja pa sve do danas, Republika Makedonija realizovala je veći broj izbornih ciklusa, kako na lokalnom, tako i na državnom nivou. Neki od njih su bili realizovani preko izbora narodnih poslanika u zemlji kao jedna izborna jedinica, zatim je bila podela na veliki broj izbornih jedinica, a sa Izbornim zakonom koji je sada u primeni postoje šest izbornih jedinica na teritoriji Republike Makedonije. Izmene koje su napravljene zamenom većinskog sa proporcionalnim sistemom imali su za cilj da omoguće podjednaku zastupljenost narodnih predstavnika iz svih delova zemlje u Sabranju, a isto se odnosi i na lokalnim Savetima u kojima treba da budu zastupljeni predstavnici iz svih delova opština.

Iako su u nekim zemljama Evrope (Danskoj, BiH) ustanovljene otvorene izborne liste, naša iskustva govore da se ne možemo tako lako uklopiti u taj sistem i ono što takav način glasanja iziskuje. Činjenica da još uvek imamo potrebu za kvotama za prisustvo žena i pripadnika etničkih zajednica ne ide u prilog tome da ćemo se lako osposobiti za otvorene glasačke liste. Zatvorena lista je još uvek najdemokratsko rešenje koje daje mogućnost i ovim kategorijama građana da nađu svoje mesto u Zakonodavnom domu, lokalnim Savetima, ali i u drugim institucionalnim telima koja su podložna izboru ili uticaju partijskih centrala.

Ključne reči: izborni ciklus, otvorene liste, zastupljenost, kvote.